6. Systémy poľovníckeho hospodárenia a ich význam pri získavaní mimoriadne ekologických potravín

V dnešnej prednáške budú v úvode podané informácie o vývoji poľovníctva, poľovníckom manažmente na Slovensku v podmienkach štátnych a vojenských lesov, kde je výkon práva poľovníctva súčasťou profesie lesníkov starajúcich sa o lesy v ich správe ako aj podmienky poľovníckeho hospodárenia na úrovni poľovníckych združení, ktoré reprezentujú dobrovoľnú organizovanú činnosť združení, klubov a spolkov združených v Slovenskej poľovníckej komore. Bude definovaná úloha a odbornosť poľovného hospodára a jeho postavenia vo vzťahu k platnej legislatíve a podaná informácia o najvýznamnejších druhoch poľovnej zveri na Slovensku.

Lov zveri je starý ako ľudstvo samo. Bol súčasťou obživy vznikajúceho pravekého človeka, ako aj neskorších spoločenských útvarov.

Bola hnacou silou rozvoja ľudských aktivít, školou odvahy a statočnosti.

Veľmi skoro sa lov stal výsadou kráľov, výrazom moci a bohatstva a ešte na začiatku 20. storočia bol takmer výlučne doménou istých privilegovaných panovníckych rodov.

Ako sa menilo sociálne a triedne zloženie spoločnosti, menil sa aj pohľad na voľne žijúcu zver a poľovníctvo a zdôrazňovala sa najmä dôležitá funkcia manažmentu pri ochrane zveri a jej prostredia.

Na začiatku je potrebné definovať poľovníctvo a postavenie poľovníctva v spoločnosti.

Poľovníctvo je súbor činností zameraných na zachovanie, zlepšenie, ochranu a optimálne využívanie genofondu zveri ako prírodného bohatstva EÚ. Je súčasťou tvorby, ochrany a využívania životného prostredia a pri dodržiavaní jeho hlavných zásad by nemalo zasahovať do racionálneho obhospodarovania lesných a poľnohospodárskych pozemkov.

Okrem toho, že poľovníci poskytujú finančné prostriedky na ochranu prírody, zohrávajú dôležitú úlohu pri pomoci štátnym orgánom a biológom zaoberajúcim sa riadením početnosti populácií niektorých druhov zvierat.

Regulovaný lov je jedným z najúčinnejších nástrojov, ktoré môžu štátne orgány ochrany prírody použiť na riešenie problému premnoženia určitého druhu.

Na Slovensku môžeme poľovnícky manažment kategorizovať do dvoch častí.

Na jednej strane sú to profesionálni poľovníci v podobe lesníkov, ktorí majú v správe Lesy SR alebo Vojenské lesy SR, ktorí realizujú poľovníctvo ako profesionálnu činnosť, veľmi často s komerčným výsledkom.

Na druhej strane, veľká časť poľovníckej verejnosti existuje v podobe dobrovoľných poľovníkov, ktorí sú združení v poľovníckej komore a sú organizovaní v rôznych združeniach, kluboch alebo spolkoch.

Každý poľovný revír musí mať ustanoveného poľovného hospodára. Neskôr sa dozvieme o jeho úlohách, kompetenciách, povinnostiach vo vzťahu k poľovníckemu manažmentu a orgánom štátnej správy.

Poľovný hospodár zvyčajne modeluje rast populácie a na základe terénneho výskumu a údajov o úlovkoch stanovuje pravidlá hospodárenia, ktoré môžu zahŕňať dĺžku sezóny alebo kvóty lovu. Po zavedení týchto predpisov poľovnícky hospodári monitorujú populáciu, pričom neustále vykonávajú prieskum a na základe získaných údajov upravujú budúce rozhodnutia o riadení.

Užívateľ poľovného revíru je povinný navrhnúť regionálnemu úradu poľovného hospodára, aby sa zabezpečilo odborné poľovnícke hospodárenie v poľovnom revíri.

Je jedno či sa jedná o poľovný revír v správe Lesov SR alebo Vojenských lesov ako profesionálni poľovníci, každý revír musí mať ustanoveného odborného poľovného hospodára, takisto aj všetky spolky a kluby, ktoré majú v užívaní poľovný revír musia mať ustanoveného poľovného hospodára.

Poďme sa pozrieť na úlohy poľovného hospodára.

Poľovný hospodár:

- je právne kompetentný
- má platný poľovný lístok a je držiteľom poľovného lístka najmenej päť po sebe nasledujúcich rokov
- má platný zbrojný preukaz skupiny D
- má zloženú skúšku poľovníckeho hospodára alebo vyššiu odbornú poľovnícku skúšku alebo je absolventom strednej lesníckej školy alebo absolventom vysokej školy, na ktorej je poľovníctvo povinným predmetom, a zložil skúšku z tohto predmetu
- v posledných piatich rokoch nespáchal trestný čin v oblasti poľovníctva
- nie je poľovníckym hospodárom v inom poľovnom revíri/klube/spoločnosti

Čiže, tak ako som už povedal, každý revír či už súkromný alebo štátny, či už profesionálny, komerčný alebo iný, musí mať ustanoveného poľovného hospodára.

Získanie skúšky alebo oprávnenia na výkon odborného poľovného hospodára je podľa písmena d) možné viacerými spôsobmi.

Je možné požiadať okresný úrad, odbor pozemkový a lesný o vykonanie skúšky, kedy v spolupráci s poľovníckou komorou sa ustanoví skúšobná komisia a po absolvovaní predpísaného rozsahu teoretickej prípravy túto skúšku absolvuje, táto skúška má úroveň vyššej odbornej skúšky, ktorá je dostatočná pre výkon funkcie odborného poľovného hospodára.

Druhou alternatívou je absolvovanie strednej lesníckej školy, kde je poľovníctvo povinným predmetom alebo vysokej školy, kde sa poľovníctvo vyučuje.

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre je jednou z vysokých škôl na Slovensku kde je na študijných programoch Špeciálne chovateľstvo (Bc.) a Špeciálne chovateľské odvetvia (MSc.) Poľovníctvo je povinným predmetom.

Po absolvovaní predmetu v predpísanom rozsahu teoretickej a praktickej časti, po absolvovaní teoretickej prípravy a praktických strelieb sú študentom vydané diplomy, ktoré majú hodnotu vyššej odbornej skúšky a môžu tak vykonávať odborných poľovných hospodárov.

Poďme sa bližšie pozrieť na úlohy poľovného hospodára.

- Je kľúčovú osobu v oblasti lovu.
- Ako sme už povedali, každý poľovný revír má ustanoveného odborného poľovného hospodára a tento nesmie túto činnosť vykonávať vo viac ako jednom revíri.
- Má rozsiahle kompetencie, ale ešte viac povinností a práce.
- je zodpovedný za organizáciu:
- ročné/sezónne sčítanie zvierat – jarného a jesenného v našich podmienkach
- vypracovanie návrhu plánu chovu a lovu
- prideľovanie individuálnych poľovných lístkov v príslušnej oblasti, ktoré ich oprávňuje na lov
- zabezpečovanie vykonávania odstrelu
- kontrola disciplinovanosti členov poľovníckeho združenia pri love, dodržiavanie nielen zákonných ale aj etických princípov
- obstarávanie osiva a sadeníc a obrábanie polí, prípravu krmiva vo všeobecnosti na obdobie núdze
- kosenie lúk, príprava objemového krmiva, jadrového a šťavnatého krmiva na obdobie nedostatku prirodzených zdrojov krmiva
- evidencia ulovenej zveri, zveriny, zabezpečenie poľovníckych hostí a ich sprievodu
- plánuje a organizuje výstavbu poľovníckych zariadení (kŕmidlá, krmelce, soľníky a zariadenia na lov, rôzne sedačky a posedy)
- organizuje spoločné poľovačky
- zodpovedá za vykonávanie usmernení lesného úradu a Štátnej veterinárnej a potravinovej správy
- predkladá trofeje na každoročnú chovateľskú prehliadku
- bojuje proti pytliactvu a chráni poľovnú zver
- kontroluje zvieratá škodiace poľovníctvu.

Veľmi často sa stáva, že na úseku odborného poľovníckeho manažmentu vznikajú konflikty a nezhody z nedostatku odborných vedomostí a neznalosti právnych predpisov, ktoré sú častejšie v súkromných alebo prenajatých revíroch, ktoré sú využívané komerčne.

Vlastníci a užívatelia (nájomcovia) poľovných pozemkov vzhľadom na svoje postavenie často zasahujú do činnosti poľovného hospodára

odsúvajú ho do úlohy štatutára, ktorého úlohou je viesť poľovnícku evidenciu, aby bolo všetko v poriadku "na papieri„

Majitelia alebo užívatelia mnohých poľovných revírov sú solventní a vplyvní ľudia, ktorí sa venujú rôznym podnikateľským aktivitám a určite sú odborníkmi vo svojej profesii.

Je logické, že človek nemôže byť odborníkom vo všetkých oblastiach a činnosť poľovného hospodára je veľmi špecializovaná práca, ktorá si vyžaduje "majstra svojho remesla" a znalca poľovníctva a predpisov, ako aj prírody a životného prostredia.

Preto zasahovanie do úloh a kompetencií poľovného hospodára nie je na mieste. Predpisy a zaužívané pravidlá v poľovníckom hospodárení sú výsledkom niekoľko desiatok rokov skúseností a tradícií predošlých generácií poľovníkov a poľovných hospodárov.

V poľovných revíroch s najkvalitnejšou trofejovou zverou, kde sa dosahovali národné alebo svetové rekordy, bol vedúci poľovného revíru – poľovný hospodár, vždy špičkový odborník, silná osobnosť, ktorej zásady a pravidlá chovu všetci akceptovali

iným spôsobom nie je možné dosiahnuť chovateľské ciele, udržať populáciu zveri v optimálnej vekovej a pohlavnej štruktúre a zabezpečiť trvalú produkciu silných trofejí.

Dovolím si pridať, že bez odbornej činnosti poľovného hospodára a zásahu do štruktúry populácie nie sú populácie poľovnej zveri dlhodobo udržateľné, najmä čo sa početnosti, zdravia a velfér týka.

Bližšie sa pozrime na rozdiely v riadení poľovníctva.

Na jednej strane máme profesionálnych poľovníkov.

Profesionálne poľovníctvo funguje v Lesoch SR v správe MPaRV SR a Vojenských lesoch SR v správe ministerstva obrany.

štátne poľovné revíry v správe Lesov SR š.p. v správe jednotlivých podnikov Lesov SR, ktoré majú ustanovených poľovných hospodárov, ktorí riadia výkon práva poľovníctva v týchto revíroch.

alebo prenajaté poľovné plochy postúpené súkromným osobám alebo spoločnostiam, ktoré na základe nájomnej zmluvy vykonávajú právo poľovníctva.

Popri tom existujú určené alebo vyhradené poľovné revíry, ktoré slúžia na vzdelávacie a výskumné účely.

Sú pridružené k vzdelávacím a výskumným inštitúciam.

Aj Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre má 2 vyhradené revíry, ktoré slúžia na vzdelávacie a výskumné účely. Samozrejme slúžia na praktické vzdelávanie adeptov poľovníctva.

Prehľad stavov a vývoja štruktúry populácie najvýznamnejších druhov poľovnej zveri podľa oficiálnych štatistík poľovníckeho plánovania a hlásení o love na Slovensku.

Jeleň Lesný – Cervus Elaphus

Podľa hlásení z poľovníckej sezóny 2020/2021 bolo na Slovensku 70 380 jedincov, čo predstavuje pokles o 551 jedincov v porovnaní s predchádzajúcim rokom. V roku 2021 bolo podľa hlásení poľovných hospodárov na Slovensku ulovených 49 558 kusov jelenej zveri, čo je o 3 506 kusov viac ako v roku 2020. Okrem toho bolo odchytených 76 jeleňov a uhynutých 4 349 jeleňov. Celkový úbytok teda predstavoval 53 983 ks. Aj v kontexte známych faktov, že populácie raticovej zveri majú stúpajúcu tendenciu, môžeme vidieť, že aj v zmysle poľovníckeho hospodárenia je skoro 10 % nárast lovu.

Daniel Lesný – Dama dama

Podľa hlásení z poľovníckej sezóny 2020/2021 bolo na Slovensku 23 877 jedincov (+ 1 453 ks). Lov bol zaznamenaný v celkovom počte 23 024 ks danielej zveri (o 4 779 ks viac ako v roku 2020). Okrem toho bol zaznamenaný odchyt 123 a úhyn 1 049 danielov. Celkový úbytok danielej zveri predstavoval 24 196 kusov (+ 5 016 kusov v porovnaní s rokom 2020).

Muflón lesný – Ovis musimon

Evidovaný stav 14 097 jedincov, čo je o 639 viac ako v roku 2020. V roku 2021 bol vykázaný lov muflóna v počte 6 715 jedincov, čo je o 510 jedincov viac ako v roku 2020. Dlhodobo u muflóna lesného máme problém najmä s úbytkom netrofejovej (samičej a mláďat) najmä z dôvodu nezáujmu poľovníkov o lov ale v poľovných združeniach evidujeme aj to, že veková štruktúra nie je dostatočná, pretože máme málo jedincov vo vysokom veku.

Srnec lesný – Capreolus capreolus

V prípade srnčej zveri, ktorá je na Slovensku najpočetnejšia, evidovaný počet 104 811 jedincov. Vykázaný lov srnčej zveri bol 25 889 ks. Na Slovensku v prípade srnca rozlišujeme tzv. poľnú a lesnú populáciu.

Diviak lesný - Sus scrofa

Evidovaných 36 761 jedincov (o 2 504 menej ako v roku 2020). Vykázaný lov bol 58 186 jedincov, čo je o 1 470 jedincov menej ako v predchádzajúcom roku. V prípade diviaka lesného treba pripomenúť, že tento intenzívny lov je aj v dôsledku epidémie afrického moru ošípaných, ktorý v kontexte platných nariadení regionálnej veterinárnej a potravinovej správy bol nariadený, kde celoročne lovíme diviaka vo všetkých vekových a pohlavných kategóriách bez obmedzenia aby sa zamedzilo prenosu ochorenia do domáceho chovu.

V prípade malej poľovnej zveri u zajaca poľného bolo vykázaných 165 354 zajacov a v porovnaní s predchádzajúcim rokom sa lov zvýšil o 8 333 jedincov. V poľovníckej sezóne 2021/2022 bolo nahlásených 14 525 ulovených a 39 odchytených zajacov. Zase odchyty majú dlhodobú tradíciu na Slovensku ale počas pandémie sa tieto spoločné akcie nevykonávali a preto taký nízky odchyt zajacov v roku 2020/21.

MEDVEĎ HNEDÝ – Ursus Arctos

V roku 2021 bolo z úrovne jednotlivých poľovných revírov nahlásených 2 997 (+237) medveďov hnedých. Na základe hlásení bolo ulovených 6 jedincov (na základe žiadosti o výnimku odstrelu problémových jedincov), vyradených 48 jedincov (kadávery, úhyny a jedince, ktoré došli do konfliktu s dopravou). Pre porovnanie, v roku 1990 bolo nahlásených 835 medveďov hnedých.

VLK DRAVÝ – Canis Lupus

V roku 2021 bolo zaznamenaných celkovo 3291 vlkov. Žiadny lov sa nerealizoval, pretože vlk sa stal celoročne chránenou šelmou. 24 vlkov bolo nahlásených hynutých. V minulosti bola povolená kvóta lovu 50 vlkov v sezóne, pričom v posledných rokoch táto kvóta naplnená nebola.

Rys ostrovid – Lynx lynx

Počet 804 rysov v roku 2021 je o 81 viac ako v predchádzajúcom roku. Rys je v súčasnosti klasifikovaný ako prísne chránený živočích. Slovensko je v konzorciu krajín, ktoré realizujú reintrodukciu rysov v alpských regiónoch Švajčiarska a ostatných krajín západnej Európy.

V krátkosti k právnej úprave poľovníckeho hospodárenia na Slovensku resp. riadeniu poľovníctva zo strany Ministerstva pôdohospodárstva SR resap. Ministerstva životného prostredia SR.

Štátny orgán na úrovni kraja - krajský pozemkový a lesný úrad - odbor poľovníctva a následne okresné úrady – odbor pozemkový a lesný

Na tieto je prenesená štátna správa a riadenie v oblasti poľovného hospodárstva napr. :

- register prenájmu/vlastníctva poľovných revírov
- schvaľovanie ročných sčítaní zveri
- schvaľovanie plánov chovu a lovu
- schvaľovanie poľovných bažantníc/zverníc
- spolupráca so štátnou veterinárnou a potravinovou správou v oblasti bezpečnosti a ochrany potravín

V ďalších kurzoch a moduloch určite získate ďalšie informácie, ktoré sa týkajú živočíšnych genetických a potravinových zdrojov v Európskej únii, pretože aj poľovníctvo a poľovná zver sú súčasťou národného bohatstva a kultúrneho dedičstva a prispievajú k diverzite potravinových zdrojov a výžive obyvateľstva.